

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.31>

СКАПРОВСЬКА І.М.

СИСТЕМА ТА ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА СТАН ДОБРОЧЕСНОСТІ В СУДОВІЙ ВЛАДІ

SYSTEM AND POWERS OF SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL INFLUENCE ON THE STATE OF INTEGRITY IN THE JUDICIARY

Актуальність статті полягає в тому, що в умовах триваючого реформування судової системи України особливого значення набуває питання належного функціонування механізмів, спрямованих на формування, підтримання та контроль дотримання стандартів доброчесності суддями та іншими представниками судової влади. Важливе місце в системі забезпечення доброчесності посідають суб'єкти, наділені відповідними владними, контрольними, організаційними та координаційними повноваженнями. Їх діяльність охоплює широке коло заходів, пов'язаних із нормативним регулюванням, оцінюванням професійної етики та доброчесності, запобіганням корупції, здійсненням контролю й реагуванням на виявлені порушення. Мета статті полягає у необхідності розкрити систему та проаналізувати повноваження суб'єктів адміністративно-правового впливу на стан доброчесності в судовій владі. У статті, на підставі аналізу чинного законодавства України, визначено систему суб'єктів, наділених повноваженнями у сфері забезпечення доброчесності в судовій владі. Проаналізовано їх адміністративно-правовий статус та особливості реалізації відповідних повноважень. Окрему увагу приділено ролі суб'єктів, що належать до законодавчої та виконавчої гілок влади, зокрема Верховної Ради України та Національного агентства з питань запобігання корупції, а також органів і установ судової влади, серед яких органи суддівського самоврядування, Державна судова адміністрація України та Національна школа суддів України. Зроблено висновок, що система суб'єктів адміністративно-правового впливу на стан доброчесності в судовій владі складна та багаторівнева. Вона включає в себе як зовнішні органи законодавчої та виконавчої гілок влади, а саме Верховну Раду України, Національне агентство з питань запобігання корупції, так і органи, установи та організації безпосередньо судової гілки влади, як то: органи суддівського самоврядування, Державну судову адміністрацію та Національну школу суддів України. Кожен із зазначених суб'єктів реалізує власний обсяг повноважень, спрямованих на нормативне, організаційне, кадрове, освітнє та контрольне забезпечення доброчесності в діяльності органів правосуддя. При цьому ефективність адміністративно-правового впливу на стан доброчесності значною мірою залежить не лише від належної реалізації компетенції окремими суб'єктами, а й від узгодженості їх діяльності та взаємодії між собою. А відтак, саме комплексний характер функціонування зазначених інституцій забезпечує формування цілісної системи гарантій доброчесності в судовій владі та сприяє зміцненню суспільної довіри до правосуддя.

Ключові слова: суб'єкти забезпечення, доброчесність, правосуддя, забезпечення доброчесності, протидія корупції.

The relevance of the article lies in the fact that in the context of the ongoing reform of the judicial system of Ukraine, the issue of the proper functioning of mechanisms aimed at forming, maintaining and monitoring compliance with integrity standards by judges and other representatives of the judiciary is of particular importance. An important place in the integrity assurance system is occupied by entities endowed with the relevant power, control, organizational and coordination powers. Their activities cover a wide range of activities related to regulatory regulation, assessment of professional ethics and integrity, prevention of corruption, implementation of control and response to identified violations. The purpose of the article is the need to reveal the system and analyze the powers of entities of administrative and legal influence on the state of integrity in the judiciary. The article, based on the analysis of the current legislation of Ukraine, defines the system of subjects vested with powers in the sphere of ensuring integrity in the judiciary. Their administrative and legal status and features of the implementation of the relevant powers are analyzed. Special attention is paid to the role of subjects belonging to the legislative and executive branches of government, in particular the Verkhovna Rada of Ukraine and the National Agency for the Prevention of Corruption, as well as bodies and institutions of the judiciary, including bodies of judicial self-government, the State Judicial Administration of Ukraine and the National School of Judges of Ukraine. It is concluded that the system of subjects of administrative and legal influence on the state of integrity in the judiciary is complex and multi-level. It includes both external bodies of the legislative and executive branches of power, namely the Verkhovna Rada of Ukraine, the National Agency for the Prevention of Corruption, and bodies, institutions and organizations directly of the judicial branch of power, such as: bodies of judicial self-government, the State Judicial Administration and the National School of Judges of Ukraine. Each of the above-mentioned subjects exercises its own scope of powers aimed at regulatory, organizational, personnel, educational and control ensuring integrity in the activities of justice bodies. At the same time, the effectiveness of administrative and legal influence on the state of integrity largely depends not only on the proper implementation of competence by individual subjects, but also on the coordination of their activities and interaction with each other. Therefore, it is the complex nature of the functioning of these institutions that ensures the formation of a holistic system of guarantees of integrity in the judiciary and contributes to strengthening public trust in justice.

Key words: *subjects of ensuring, integrity, justice, ensuring integrity, combating corruption.*

Актуальність теми. В умовах триваючого реформування судової системи України особливого значення набуває питання належного функціонування механізмів, спрямованих на формування, підтримання та контроль дотримання стандартів доброчесності суддями та іншими представниками судової влади. Важливе місце в системі забезпечення доброчесності посідають суб'єкти, наділені відповідними владними, контрольними, організаційними та координаційними повноваженнями. Їх діяльність охоплює широке коло заходів, пов'язаних із нормативним регулюванням, оцінюванням професійної етики та доброчесності, запобіганням корупції, здійсненню контролю й реагування на виявлені порушення. Водночас багаторівневий характер системи таких суб'єктів, різноманітність їх правового статусу та специфіка компетенції обумовлюють необхідність комплексного дослідження їх місця та ролі в адміністративно-правовому механізмі забезпечення доброчесності в судовій владі.

Стан дослідження проблеми. Забезпечення доброчесності в діяльності органів правосуддя є одним із актуальних напрямів сучасних наукових досліджень. Окремі аспекти цієї проблематики досліджували: В.Ф. Бойко, В.Д. Бринцев, Ю.М. Грошевський, І.С. Марочкін, І.В. Назаров, О.Б. Прокопенко та інші. Водночас, незважаючи на вагомий науковий доробок у зазначеній сфері, в юридичній літературі недостатньо дослідженим залишається питання характеристики системи та повноважень суб'єктів, уповноважених забезпечувати доброчесність у діяльності судової влади.

Саме тому **метою статті є:** розкрити систему та проаналізувати повноваження суб'єктів адміністративно-правового впливу на стан доброчесності в судовій владі.

Виклад основного матеріалу. Варто підкреслити, що роль центральної влади в аспекті забезпечення доброчесності суддів та інших посадових осіб системи правосуддя обмежена. Судова

влада, як окрема та самостійна гілка, відділена від законодавчої та виконавчої. Однак, до системи аналізованих суб'єктів варто віднести Верховну Раду України (далі – ВРУ). Даний аспект пояснюється тим, що остання є парламентом держави – єдиним законодавчим органом країни. Головні завдання парламенту – прийняття законів, якими встановлюються: а) права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; б) організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації державної статистики та інформатики; в) судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури; г) Державний бюджет України і бюджетна система України; система оподаткування, податки і збори; засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків тощо [1]. Окрім як розробляти та приймати законодавчі акти, Верховна Рада України також уповноважена: затверджувати Державний бюджет України та контролювати його виконанням; вносити зміни до Конституції України; створювати або ліквідувати суди і таке інше [1].

До зовнішніх інституцій, які володіють повноваженнями адміністративно-правового впливу на судовий сектор та забезпечують доброчесність його діяльності, крім парламенту, також відносяться антикорупційні органи. Центральне місце серед них займає Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), що відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» є центральним відомством виконавчої влади, яке має спеціальний статус та забезпечує формування і реалізацію державної антикорупційної політики. НАЗК утворюється, а також підконтрольна і підзвітна Кабінету Міністрів України (далі – КМУ, Уряд) [2]. Адміністративно-правовий статус НАЗК відрізняється наявністю спеціального кола гарантій незалежності діяльності. Ключовими з них, відповідно до статті 9 Закону є: по-перше, спеціальний статус Національного агентства; по-друге, особливий порядок відбору, призначення та припинення повноважень Голови НАЗК; по-третє, особливий, встановлений законом порядок фінансування та матеріально-технічного забезпечення НАЗК; по-четверте, належні умови оплати праці Голови, заступників Голови Національного агентства та службовців апарату Національного агентства; по-п'яте, прозорість діяльності Агентства [2].

Крім того, Закон України «Про запобігання корупції» містить пряму заборону втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших осіб в діяльність Національного агентства з виконання покладених на нього обов'язків. Будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення тощо, спрямовані до НАЗК чи його працівників, які стосуються повноважень НАЗК, але не передбачені законодавством України, є неправомірними та не повинні виконуватися. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник НАЗК невідкладно інформує про це в письмовій формі Голову Національного агентства. При цьому, голова, заступник Голови Національного агентства, службовці апарату Національного агентства, їх близькі особи та їхнє майно перебувають під захистом держави [2]. В своїй діяльності НАЗК виконує широкий спектр повноважень, які сприяють запобіганню корупції в публічному секторі, у тому числі, в межах діяльності судової гілки влади, а саме: 1) повноваження в сфері аналітики та моніторингу; 2) політико-стратегічні та нормотворчі повноваження; 3) координаційні та методико-освітницькі повноваження; 4) контрольні-перевірочні повноваження [2].

Наступну групу суб'єктів складають органи та організації, які безпосередньо відносяться до сфери судової влади. Незважаючи на досить вузький характер цілей функціонування системи правосуддя загалом, вона об'єднує в собі досить широке коло різних за статусом та повноваженнями інституцій. Так, окремі питання дотримання високого рівня доброчесності посадовцями судового сектору вирішуються в роботі органів суддівського самоврядування. Опрацювання положень Розділу VIII Закону України «Про судоустрій і статус суддів» показує, що суддівське самоврядування – це самостійне колективне вирішення питань захисту суддями своїх професійних інтересів, а також регулювання внутрішньої діяльності українських судів: організаційне забезпечення судів та діяльності суддів, соціальний захист суддів та їхніх сімей, тощо. Самоврядування визнається гарантією незалежності судової влади, а діяльність його органів повинно сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їхню діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами у системі судів. До завдань діяльності суддівського самоврядування Законом віднесено: 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади; 2) зміцнення незалежності судів, суддів, захист професійних

інтересів суддів, у тому числі захист від втручання в їхню діяльність; 3) участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; 4) обрання суддів на адміністративні посади в судах; 5) призначення суддів Конституційного Суду України; 6) обрання суддів до складу Вищої ради правосуддя [3].

Крім визначеного, в рамках діяльності органів суддівського самоврядування приймаються різноманітні підзаконні документи, якими врегульовано питання забезпечення доброчесності в роботі суддівського корпусу, а також інших посадових осіб системи правосуддя, зокрема, працівників апаратів судів. Наприклад, рішенням XX чергового з'їзду суддів України, а також рішенням Ради суддів України від 06.02.2009 №33 свого часу були прийняті Правила поведінки працівника суду, а також Кодекс суддівської етики – ключові деонтологічні документи.

Наступним органом варто відмітити Державну судову адміністрацію (далі – ДСА), адміністративно-правовий статус якої врегульовано Законом України «Про судоустрій та статус суддів» та уточнено Рішенням Вищої ради правосуддя «Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України». Згідно до рішення, ДСА є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом. До переліку ключових завдань ДСА віднесено: 1) організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом; 2) забезпечення належних умов діяльності судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України та органів суддівського самоврядування в межах повноважень, визначених законом; 3) забезпечення виконання рішень про утворення чи припинення (ліквідацію) судів у межах повноважень, визначених законом.

Викладені завдання зумовлюють широкий спектр повноважень ДСА, серед яких окремі групи прямо пов'язані із підтримкою високого рівня доброчесності системи правосуддя в цілому та судових установ зокрема, наприклад:

1. Фінансово-бюджетні повноваження, які включають в себе: а) представництво судів у відносинах із КМУ та ВРУ під час підготовки проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік у межах повноважень, визначених законом; б) здійснення функцій головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів (крім Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів), Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Національної школи суддів України, Служби судової охорони, ДСА України та її територіальних управлінь; в) підготовку бюджетного запиту; г) здійснення методичного керівництва дотримання вимог законодавства з питань ведення бухгалтерського обліку, складення фінансової та бюджетної звітності в судах, територіальних управліннях, державних підприємствах, установах і організаціях, що належать до сфери управління ДСА України [4]. В контексті забезпечення доброчесності дані повноваження мають значення через те, що належне, прозоре та законне фінансування судів та інших установ судової гілки влади виступає вагомим превентивним чинником корупції та недопущення виникнення корупційних ризиків як таких;

2. Контрольні повноваження. На відміну від органів суддівського самоврядування, предмет відання яких досить вузький, ДСА відповідає за нормальну роботу судової влади в цілому, чого неможливо досягти без провадження контролю. Зважаючи на це, Адміністрація: а) організовує внутрішній контроль та забезпечує його здійснення в ДСА України, її територіальних управліннях, державних підприємствах, установах і організаціях, що належать до сфери управління ДСА України; б) здійснює контроль за дотриманням встановленого порядку ведення особових справ суддів та працівників апаратів судів і територіальних управлінь, забезпечує облік кадрів, що передбачає збирання, оброблення, використання, зберігання, захист даних щодо суддів та працівників апаратів судів і територіальних управлінь, у тому числі персональних; в) здійснює в межах повноважень, визначених законом, організаційне забезпечення та контроль за діяльністю територіальних управлінь; г) контролює діяльність Служби судової охорони; д) здійснює організаційне забезпечення, координує та контролює роботу з питань мобілізаційної підготовки в ДСА України, а також у судах, територіальних управліннях, на підприємствах, установах і організаціях, що належать до сфери управління ДСА України та інше [4]. Наведені повноваження ДСА мають пряме відношення до забезпечення доброчесності функціонування системи правосуддя, оскільки сприяють виявленню управлінських, матеріально-технічних, фінансових та організаційних порушень в роботі судів та інших, підконтрольних ДСА організацій. Від якості та оперативності реагування на відповідні порушення, залежить стабільність функціонування

судової влади, а також мінімізується ризик виникнення факторів та чинників, які негативно впливають на доброчесність.

3. Повноваження в сфері протидії корупції, що передбачає організацію та безпосереднє здійснення ДСА України заходів із запобігання корупції. Крім того, Адміністрація реалізує контроль за ефективністю виконання відповідних заходів та передбачених ними обмежень посадовими особами територіальних управлінь, а також на підприємствах, установах, організаціях, що належать до сфери управління ДСА [4].

Останнім та одним з найбільш унікальних суб'єктів адміністративно-правового впливу на стан доброчесності в судовій владі є Національна школа суддів України. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» регламентує, що Школа є державною установою із спеціальним статусом у системі правосуддя, яка забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та здійснює науково-дослідну діяльність. На Національну школу суддів України не поширюється законодавство про вищу освіту. Відповідно до статті 105 Закону остання здійснює: 1) початкову підготовку судді; 2) підготовку суддів, у тому числі обраних на адміністративні посади в судах; 3) періодичне навчання суддів з метою підвищення рівня їхньої кваліфікації; 4) проведення курсів навчання, визначених кваліфікаційним або дисциплінарним органом, для підвищення кваліфікації суддів, які тимчасово відсторонені від здійснення правосуддя; 5) підготовку працівників апаратів судів та підвищення рівня їхньої кваліфікації; 6) підготовку працівників Служби судової охорони та підвищення рівня їхньої кваліфікації; 7) проведення наукових досліджень з питань удосконалення судового устрою, статусу суддів і судочинства; 8) вивчення міжнародного досвіду організації та діяльності судів; 9) науково-методичне забезпечення діяльності судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя [3]. Тож, незважаючи на досить опосередкований характер завдань Національної школи суддів України до питань забезпечення доброчесності в системі правосуддя, не можна говорити, що в даній царині відповідна державна установа не відіграє зовсім ніякої ролі. Її вплив на доброчесність відбувається через соціалізацію суддів, а також кандидатів на посаду судді, їх навчання професії, що включає в себе обов'язкове вивчення антикорупційних вимог та обмежень, стандартів професійної деонтології, змісту ключових принципів чинення судочинства, зокрема неупередженості, незалежності, законності тощо.

Висновки. Проведений в даній статті науковий аналіз показав, що система суб'єктів адміністративно-правового впливу на стан доброчесності в судовій владі складна та багаторівнева. Вона включає в себе як зовнішні органи законодавчої та виконавчої гілок влади, а саме Верховну Раду України, Національне агентство з питань запобігання корупції, так і органи, установи та організації безпосередньо судової гілки влади, як то: органи суддівського самоврядування, Державну судову адміністрацію та Національну школу суддів України. Кожен із зазначених суб'єктів реалізує власний обсяг повноважень, спрямованих на нормативне, організаційне, кадрове, освітнє та контрольне забезпечення доброчесності в діяльності органів правосуддя. При цьому ефективність адміністративно-правового впливу на стан доброчесності значною мірою залежить не лише від належної реалізації компетенції окремими суб'єктами, а й від узгодженості їх діяльності та взаємодії між собою. А відтак, саме комплексний характер функціонування зазначених інституцій забезпечує формування цілісної системи гарантій доброчесності в судовій владі та сприяє зміцненню суспільної довіри до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: від 28.06.1996 №254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст.141
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №49. Ст.2056
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 №1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31. Ст.545
4. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України : рішення Вищої ради правосуддя від 17.01.2019 №141/0/15-19. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/vr141910-19>

Дата першого надходження статті до видання: 08.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026